

PROFESOR HANS KELSEN V ARCHIVNÍCH DOKUMENTECH KARLOVY UNIVERZITY V PRAZE

KAREL MALÝ

Abstract: **Hans Kelsen in the Archival Documents of the Charles University in Prague**

On 31st of August 1935, Hans Kelsen was appointed as a professor of international law on the German University of Prague, following his persecution at the hands of the Nazi authorities. Even though he was widely respected and celebrated as a brilliant law-theorist and had many supporters among the Czech legal scholars, neither his academic work in Prague, nor his appointment were peaceful, as is witnessed by the documents stored in Charles University Archive. The idea for appointing Kelsen to the chair of the international law professor was first pitched by the Ministry for Education in 1933 and from the very beginning, it was met with strong protests from German press and authorities, as well as from several members of the collegium of professors. One of Kelsen's main opponents was Professor F. Sander, Kelsen's former pupil and friend, with whom Kelsen had a long-lasting academic (and later personal) conflict. When Kelsen's opponents failed to prevent his appointment, they used the nationally-oriented fractions to boycott his lectures and in 1938, Kelsen was forced to stop teaching for good. However, the documents regarding Kelsen's relatively brief stay in Prague show not only the negative side of academic rivalry, but also the admirable pains undertaken by Czech politicians and academics to help the persecuted academic.

Keywords: German University in Prague, Hans Kelsen's appointment, professor F. Sander, nazi persecution

Klíčová slova: Německá univerzita v Praze, jmenování Hanse Kelsena, profesor F. Sander, nacistická perzekuce

DOI: 10.14712/23366478.2017.18

Zvláštní a osudovou shodou okolností je život a práce Hanse Kelsena spojena s Prahou. V Praze se narodil a záhy po narození s rodiči přesídlil do Vídně, tehdejší metropole Rakousko-uherské monarchie, kde také vystudoval na tamní univerzitě a získal i profesorský titul.¹ Po mnoha letech pak jako univerzitní profesor univerzity v Kolíně nad Rýnem, jehož proslulost v oblasti právní teorie a práva mezinárodního, byla ve světě všeobecně uznávána, na radu svého pražského kolegy hledá v Praze azyl

¹ Srov. K tomu SCHAMBECK, H.: Hans Kelsen – Leben und Werk, gedanken zu seinen 40. Todestag, Gastvorlesung, gehalten am 19. April 2013 an der Karluniversität in Prag. In *The Lawyer Quarterly*, sv. 3, č. 4/2013, kde jsou také podrobně popsány životní osudy a akademická dráha Hanse Kelsena a zejména RÜTHERS, B.: *Entartetes Recht. Rechtslehren und Kronjuristen im Dritten Reich*. 2. Aufl. München: C. H. Beck, 1989 a též: *Ideologie und Recht im Systemwechsel*. München: C. H. Beck, 1992, zvl. s. 56–57. Autor udává, že právnické fakulty v Německu díky zákonu „o obnově úřednictva“ ze dne 7. dubna 1933 ztratily na 35 % svých učitelů – mezi nimi je právě H. Kelsen, H. Sinzheimer, W. Jellinek, H. Kronstein.

a ochranu před pronásledováním nacistickými říšskými úřady, hledá možnost svého dalšího učitelského i badatelského působení. Není pochyb, že Praha a tehdejší demokratické Československo se v tomto ohledu jevílo jako mimořádně vhodné útočiště, které ostatně využívala řada německých antifašistických intelektuálů. Vhodnou se jistě i jevíla pražská právnická fakulta Německé univerzity, s německým vyučovacím jazykem, na které působila řada bývalých rakouských právníků, pro které byl Hans Kelsen jistě znám a měl tu své přátele. Jak se však ukázalo, byli tu i nepřátelé, pro které byl představitelem odpůrců nacistické ideologie, muž pensionovaný říšskými orgány a nadto, jak se ukázalo, i osobní nesmiřitelný protivník. Dokumenty chované v pražském univerzitním archivu v oddílu právnické fakulty Německé univerzity pod názvem Verzeichniss der Personalakten Prof. Kelsen podávají pohled do dramatického zápasu o jmenování Hanse Kelsena profesorem pro obor práva mezinárodního. Soubor dokumentů, ze kterých vychází toto stručné sdělení, není však úplný a schází v něm některé podstatné doklady, týkající se sporu o Kelsena.

Je to ostatně pro tento archivní fond typické – chybí tam kupř. celý osobní spis profesora Weizsäckra. Nicméně soubor „kelsenovských materiálů“ je zachován od 7. 9. 1935 do 10. 1. 1939, tedy od jmenovacího dekretu profesora Kelsena až po referát profesora Weizsäckra, který podává zprávu o sdělení ministerstva, že Kelsen v důsledku své resignace na další působení na Německé univerzitě a protože hledá další existenci v Americe, nedostane další služné, resp. že mu byla povolena pro období studijního roku 1938–1939 neplacená dovolená.

Důvodem, proč se pražský rodák, profesor Hans Kelsen, vrátil do Prahy, jsou opatření, která pro židovské profesory a učence zahájil nacistický režim záhy po nástupu Adolfa Hitlera v Německu. Hans Kelsen, profesor vídeňské univerzity, jak známo opustil Vídeň a Rakousko po ukončení svého působení na rakouském ústavním soudu (1929) a přijal profesuru na kolínské univerzitě pro státní právo a právní filozofii a právo mezinárodní (1930). Během své učitelské činnosti na kolínské univerzitě přednášel také na Institut Universitaire de Hautes Etudes Internationales v Ženevě a na Akademie de Droit International v Haagu.

Okolnosti jeho zbavení profesury a reakce jeho kolínských kolegů byly již v literatuře dostatečně objasněny.² Za této situace mu byla pražským profesorem německé univerzity Franzem X. Weissem nabídnuta možnost působit na pražské právnické fakultě německé univerzity. Je rovněž dostatečně známo, že se tak stalo s výraznou podporou pražských politických kruhů, včetně prezidenta Tomáše G. Masaryka. Ostatně tato iniciativa odpovídala trvalé a soustavné pomoci československých demokratických sil německým demokratům, kteří u nás hledali azyl a ochranu před nacistickou perzekucí.

Osobnost profesora Hanse Kelsena a jeho nezpochybnitelná vědecká autorita se zdály jasnými důvody pro jeho povolání a není pochyb, že také ministerstvo školství vidělo v jeho jmenování rovněž významné posílení vědecké úrovně pražské německé právnické fakulty. Avšak tento návrh se setkal s odporem části profesorského sboru. Důvody tohoto odporu mohly být různé. Iniciativa k povolání Hanse Kelsena totiž ne-

---

² SCHAMBECK, H.: Op. cit., s. 530 prozrazuje, že Kelsenova volba pro Ženevu byla ovlivněna jeho znalostí francouzštiny

vzešla z fakulty či univerzity, ale z ministerstva školství, které dopisem náměstka ministra ze dne 24. dubna 1933 (AUK 1049/33) navrhuje jeho povolání pro stolicí práva mezinárodního při zachování možnosti realizovat ostatní návrhy na obsazení profesorských míst. Výslovně se tu konstatuje vědecký význam profesora Kelsena, „... který je všeobecně znám, takže návrh není třeba odůvodňovati dobrozdáním o jeho vědeckých pracích a didaktických schopnostech...“³

Profesor Weiczäcker, právní historik a tehdejší děkan fakulty, který byl znám svými sympatiemi a členstvím v henleinovské sudetoněmecké straně, připsal na tento dopis, že byl vyřízen na zasedání 16. a 18. května 1939.⁴

Na stejném zasedání byl zřejmě také tlumočen dopis rektora německé univerzity z 18. května 1933, ve kterém rektor sděluje obsah své rozmluvy s ministrem školství Dérerem, ve kterém byl ujištěn, že ministerstvo nechce v žádném případě vykonávat na fakultu nátlak ve věci jmenování Hanse Kelsena.⁵ To se ostatně ukázalo jako prozíravé, protože, jak známo, proti povolání Kelsena byla zahájena tisková kampaň, zejména v německém říšském tisku s argumentací, že ministerský návrh je nátlakem na fakultu a ohrožením univerzitní autonomie.

Dalším a zřejmě klíčovým popudem či spíše záminkou proti jmenování Kelsena se pak stala iniciativa prof. Sandera, který měl s Kelsenem zásadní spor již od roku 1921, kdy uveřejnil kritickou studii ke Kelsenově právní teorii a kdy odpovědí Kelsenovou tento spor věcný a odborný přerostl v osobní.

Rozhodnutí o jmenování Hanse Kelsena se pak konalo na mimořádném zasedání profesorského kolegia právnické fakulty německé univerzity dne 8. června 1933. Protokol o zasedání uvádí, že se konalo ve 20,30 hod. za předsednictví tehdejšího děkana prof. Weizsäckra a členů kolegia profesorů Mayr-Hartinga, Peterky, San Nicolo, Schranila, Engländera, Sandera, Eg. Weisse, F. X. Weisse, Neunera, Foltina, Hoyer a zástupce docentů Worliczka.⁶

³ Srov. AUK/1049/33, dopis náměstka ministra školství čj. 44.500/33-IV/3 ze dne 24. ledna 1933, věc: Praha, německá univerzita, fakulta právnická, obsazení stolic mezinárodního práva „... Podle zpráv denních listů profesor právnické fakulty v Kolíně nad Rýnem dr. Jan Kelsen dostal dovolenou z úřadu učitelského. To přimělo pana ministra k úvaze, zda a jakým způsobem bylo by možno získati tohoto vynikajícího učenice pro německou univerzitu v Praze. Zdá se to býti tím spíše možné, jelikož není dosud vyřízen tamní návrh ze dne 23. ledna 1931, č. 99 na obsazení stolic pro právo mezinárodní na tamní fakultě. Žádám proto za sdělením zda tamní fakulta jest ochotna navrhnouti Dra Kelsena pro stolicí práva mezinárodního, při čemž se podotýká, že návrh tento neznamenal by odvolání, nýbrž toliko rozšíření zmíněného již návrhu na obsazení její stolic práva mezinárodního a neměl by nepříznivý vliv na ostatní již projednávané jmenovací návrhy.

Bylo by žádoucí, aby fakulta tento dotaz pokud možno co nejdříve zodpověděla, kterýžto požadavek jest usnadněn tím, že vědecký význam profesora Kelsena jest všeobecně znám, takže návrh není třeba odůvodňovati dobrozdáním o jeho vědeckých pracích a didaktických schopnostech jmenovaného.“

⁴ Tamtéž, „Erledigt in den Sitzung vom 16. und 18. Mai 1933, 20/5/33 Weizsäcker.

⁵ Srov. AUK, 1270/33, Der Rektor der Deutschen Universität in Prag, 15. Mai 1933 ... Ew. Spektabilität Sehr verehrter Herr Dekan.

Ich beehre mich mitzuteilen, dass bei der Unterredung, die ich vergangenen Freitag mit dem Herrn Minister Derer hatte, dieser mich ermächtigt hat, der Fakultät mitzuteilen, dass er in der Berufsangelegenheit des Prof. Kelsen keinerlei wie immer gearteten Druck ausüben wolle und dass daher eine Beschlussfassung über seinen Antrag derzeit nicht aktuell zu sein braucht.

Das Nähere kann ich ja bei der Sitzung mündlich mitteilen. In kollegialer Hochschätzung...

⁶ Srov. AUK, Abschrift. Protokoll über die ausserordentliche Sitzung des Professorenkollegiums der rechts- und staatswissenschaftlichen Fakultät der Deutschen Universität am 8. Juni 1933

Referujícím byl prof. Rudolf Schranil jako předseda návrhové komise. Přednesl zprávu komise o rozšíření původního návrhu na znovuobsazení stolice práva mezinárodního, odvolal se na původní návrh z 23. ledna 1931, ve kterém byl na prvním místě navrhován prof. Karl Strupp a dr. Gustav Walz, soukromý docent univerzity v Maarburgu a dr. Walter Schätzel, soukromý docent univerzity v Kielu, v současnosti v Královci. Prof. Strupp na návrh rezignoval vzhledem ke svému jmenování na univerzitu ve Frankfurtu n. M.

Prof. Schranil konstatoval, že se mezitím vyskytla možnost jmenovat na uprázdněné místo prof. Hanse Kelsena.

Návrh na jmenování měl být předložen ministerstvu nejpozději do konce letního semestru 1932/1933. Ve svém zdůvodnění se prof. Schranil podrobně zabýval osobností prof. Kelsena, zdůraznil zejména jeho mezinárodní působení a členství v mezinárodních vědeckých společnostech, včetně jeho členství v Německé společnosti pro vědu a umění v Československé republice (AUK 3229/33).⁷

Proti tomuto návrhu vystoupil prof. Sander a přednesl protinávrh, jeho obsahem bylo, aby se fakulta obrátila na ministerstvo s tím, že odmítá zdržování jmenování a trvá na jeho urychlení a současně navrhl odložit projednání zprávy komise na počátek zimního semestru. O zprostředkující návrh se postaral prof. Engländer, který navrhl přijmout návrh na jmenování Kelsena s tím, že pokud nebude proti němu námitek, „... wenn keine Reassumierung Erfolgt...“ a nebude stažen, bude ihned předložen ministerstvu.⁸

Hlasování o obou návrzích skončilo tak, že byl přijat jen první návrh prof. Sandera aby ministerstvo nezdržovalo jmenování, ale druhý byl zamítnut 8 hlasy proti 4. Návrh prof. Engländera byl pak přijat 9 hlasy proti 3.

V říjnu 1933 se pak skutečně profesorský sbor znovu jmenováním prof. Kelsena zabýval a došla mu celkem čtyři vyjádření jeho členů – prof. F. X. Weisse⁹ a profesorů Fritz Sandera, Otto Peterky a Wilhelma Weizsäcker (všechny z 26. října 1933 a všechny nazvané Erklärung).¹⁰

Je jistě zajímavé, že kromě prof. Weisse jsou všechna datována ve stejný den a všechna nesou stejný název – opět s výjimkou vyjádření prof. Weisse a nelze se ubránit dojmu, že jejich vypracování a podání bylo organizováno.

Ze všech stanovisek jen jediný pozitivní obsah podporující jmenování, má vyjádření prof. Weisse, který odmítá argument, že jmenování prof. Kelsena dojde na fakultě ke konfliktu dvou profesorů – Kelsena a Sandera a naopak vítá situaci, kdy studenti se budou moci seznámit s rozdílnými názory, podávanými oduševněle a s taktem. Doufá také, že mínění a stanovisko Sanderovo je ovlivněno jen jeho momentální náladou. Odmítá také argument, že Kelsen nepotřebuje být jmenován, neboť je ekonomicky zajištěn v Ženevě. Tento argument je ostatně obsažen v podání prof. Sandera, který upozorňuje na to, že Hans Kelsen je v Ženevě dobře placen a že současně pobírá penzi pruské vlády. Zvláštní pozor-

⁷ Srov. AUK, Juristische Fakultät der Deutschen Universität in Prag, 1. 12. 33, č. 3229.

⁸ Srov. AUK, Abschrift Protokoll über die ausserordentliche Sitzung des professorenkollegiums des recht – und staatswissenschaftlichen Fakultät der Deutschen Universität am 8. Juni 1933.

⁹ AUK, Prof. dr. Franz X. Weis, Begründung der Abstimmung über die Besetzung der völkerrechtliche Lehrkanzel in der Sitzung von 25. Oktober 1933.

¹⁰ Tamtéž, Erklärung, Prof. Dr. Fritz Sander, am 26. Oktober 1933, Erklärung, Prof. Dr. Wilhelm Weizsäcker, Prag, am 26. Oktober 1933, Erklärung Prof. Dr. Otto Peterka, Prag, am 26. Oktober 1933.

nost pak věnuje prof. Weiss německé říšské tiskové kampani obviňující Kelsena z marxismu či členství v politických stranách a zdůrazňuje, že jeho penzionování v Německu nemělo žádný politický důvod. Označuje také tiskovou kampaň v říšských časopisech za absurdní, stejně jako obvinění československé vlády z ohrožení univerzitní autonomie.

Vyjádření prof. F. Sanderera je obsáhlé, je podáno na 7 stranách a vrací se k počátkům jeho konfliktu s H. Kelsenem, který byl původně jeho učitelem a přítelem.¹¹

Snaží se zbavit podezření, že by chtěl Kelsena přivést do ekonomické nouze a vysvětluje, že proto se zdržoval ve svém odporu proti jeho jmenování. Konstatuje ale, že se mezitím věc změnila a jak uvádíme výše, je Kelsen nyní finančně dobře zajištěn.

Prof. Sander rozebírá nejen své rozdílné pojetí právní teorie, ale vrací se i k obvinění Kelsena z plagiátství, když, podle Sanderova mínění, necitoval jeho práce a byl proto disciplinárně vyšetřován na vídeňské univerzitě a stěžuje si na to, že toto řízení bylo bez závěrů zastaveno. Neopominul ani pokus brněnského profesora Weyra o smíření obou profesorů a tvrdí, že nechová ke Kelsenovi žádné nepřátelství a že s ním chce žít v míru. To se ale netýká možnosti spolužití na jedné fakultě, kde by, podle Sanderera došlo jistě k osobnímu konfliktu, „... in einen ... persönlichen Konflikt...“. Vytýká také Kelsenovi, že by jistě založil v Praze svou školu a „verboval“ by žáky. To by pak vedlo k novým osobním konfliktům, a proto si myslí, že povolání Kelsena by pro fakultu bylo zdrojem nepokojů a považoval by jeho jmenování za útok na svou osobu (Vergewältigung meiner Person). Varuje před těžkými škodami, které by tak pro fakultu nastaly.¹²

Vyjádření prof. O. Peterky, jeho votum, bylo stručné, opakoval v podstatě důvody uváděné prof. Sanderem, někdy až doslovně – Sander mluví o svých těžkých pochybnostech (sehr starken Bedenken) a Peterka to doslova opakuje. Peterka pak tvrdí, že není možné, aby na jedné fakultě a v jedné posluchárně byly přednášeny diametrálně odlišné vědecké názory a zopakoval svůj nesouhlas se jmenováním prof. Kelsena.

Stejně stručně se vyjádřil i prof. Weizsäcker, který shrnul své záporné stanovisko do tří bodů. Především uvedl, že neměl být opomenut soukromý docent Schätzkel, o kterém fakulta již jednala s ministerstvem a který byl také již v Praze. Dále považuje jmenování prof. Kelsena za nevhodné, neboť je v rozporu s názorem dalšího profesora obecné státovédy, československého ústavního práva a práva správního. Skutečnost, že Kelsen je vědecký odpůrce Sanderův považuje za zásadní překážku jeho jmenování. Nakonec vyjadřuje pochybnost, zda, vzhledem k tříletému úvazku Kelsena v Ženevě bude schopen dostát svým závazkům v Praze. Konečně upozorňuje, že jmenování by mohlo vzhledem k úsporným opatřením ohrozit obsazení katedry obchodního práva. Také on odmítá jmenování prof. Kelsena.

Tento odpor části profesorského sboru německé právnické fakulty nakonec skončil neúspěšně. V archivních materiálech však protokol o jednání profesorského sboru chybí. Víme však, že těsná většina sboru právnické fakulty se vyjádřila pro návrh na jeho jme-

¹¹ F. Sander mluví ve svém obsáhlém vyjádření o dřívějším přátelství: ... Dass ich meine Angelegenheit mit Kelsen durch Erklärungen bereinigte, wird jeder verstehen, der weiss, wie gerne man eine peinliche Sache, mit welcher eine frühere Freundschaft zerstört wurde, durch welche beide Teile fortwährend geschädigt werden, aus der Welt schafft. ...

¹² Tamtéž, s. 6: „Aus einer solchen Massnahme wird – wie jede ruhige Ueberlegung zeigen muss – schwerer Schaden für die Fakultät entstehen, in welcher der Friede nicht mehr wiederkehren wird.“

nování a profesor Hans Kelsen byl prezidentem Masarykem jmenován 31. srpna 1935 řádným profesorem mezinárodního práva a to s účinností ode dne nastoupení služby.¹³

Další podmínkou pro předání profesorského diplomu bylo nabytí československého občanství, což se pak stalo 26. března 1936 výměrem zemského úřadu v Praze.¹⁴

Prof. Kelsen byl pak povinen přednášet v každém semestru 5 hodin týdně a byl mu stanoven plat 66.000 Kč ročně a činovně ročně 9.600 Kč.¹⁵(AUK 1056/36). Přesné určení učitelských povinností pak formulovalo ministerstvo školství 30. června 1937, kdy bylo Kelsenovi umožněno vedle svého oboru konat i přednášky speciální z mezinárodního práva, právní filozofie a všeobecné státovědy.¹⁶

Tak, z pohledu ministerstva, byl vytvořen pro profesora Hanse Kelsena dostatečný prostor jak pro jeho vědeckou a učitelskou práci, tak i pro jeho sociální zajištění. Ostatně je také nutno podotknout, že Kelsen byl také příznivě přijat českou právníkou veřejností, resp. jistě její brněnskou částí. O tom výmluvně svědčí, že již v roce 1935 byl vydán péčí a v překladu prof. Václava Chytila Kelsenům spis „Ryzí nauka právní“ a to ještě dříve než vyšel německy. Podobně, dříve než německy, vyšel také česky Kelsenův spis „Základy obecné teorie státní“ v překladu prof. Weyra.¹⁷

Jak známo, klidný učitelský život však prof. Kelsenovi nebyl dopřán, jeho nepřátelé využili nacionálně orientované studenty univerzity k bojkotu jeho přednášek a znemožnili mu působení na fakultě.

¹³ Srov. AUK 1710/35, dopis Ministerstva školství a Národní osvěty ze dne 7. září 1935 adresovaný JUDru Janu Kelsenovi, profesoru vysoké školy Institut Universitaire de Hautes Etudes Internationales v Ženevě, kterým je mu sdělováno, že ho prezident československé republiky jmenoval s účinností od 31. srpna 1935 řádným profesorem mezinárodního práva na právnické fakultě německé univerzity s tím, že podle usnesení vlády mu bude vydán dekret až po získání československého státního občanství...

„Prezident republiky jmenoval Vás rozhodnutím ze dne 31. srpna 1935 řádným profesorem mezinárodního práva na právnické fakultě německé univerzity v Praze a to s účinností ode dne skutečného nastoupení služby. Podle usnesení vlády ze dne 20. července 1935 bude Vám dekret o jmenování vydán teprve, prokázáte-li předepsaným způsobem, že jste nabyt čsl. Státního občanství.

Vyrozumívaje Vás o těchto rozhodnutích žádám Vás, abyste obratem podal u zemského úřadu v Praze žádost o udělení státního občanství československého.

Príslušný jmenovací dekret Vám bude doručen, jakmile Vaše naturalizační žádost bude projednána.

Zároveň sděluji Vám, že ministerstvo financí a ministerstvo vnitra daly souhlas k tomu, aby Vám ku dni jmenování započtena byla podle § 142 odst. 3 plat. zákona doba 18 roků pro zvýšení služného. Konečně sděluji Vám, že vláda republiky Československé a ministerstva financí daly svůj souhlas k tomu, aby Vám byla započtena doba od 9. července 1906, kterou jste strávil ve službách cizích států, do dne jmenování řádným profesorem na právnické fakultě německé university v Praze pro výměru služného a to pod podmínkou, že započtení to nabude účinnosti jen tehdy, získáte-li československé státní občanství.

O věci vyrozumívám zemský úřad v Praze a děkanství právnické fakulty německé university v Praze. Ministr: čj. 106141/35-IV/3. Děkanství právnické fakulty německé university v Praze – na vědomí.“

¹⁴ Srov. k tomu AUK 1056/36, přepis Ministerstva školství a osvěty, ze dne 4. 5. 1936 ministerstvo bere na vědomí, že výměrem zemského úřadu v Praze ze dne 24. března 1936, číslo 5340/4 a i 1935/odd. 1 nabyt prof. H. Kelsen československé státní občanství, a že vykonal předepsanou státoobčanskou přísahu u magistrátu hlavního města Prahy dne 20. dubna 1936.

¹⁵ Tamtéž, s. 2.

¹⁶ Srov. AUK, přepis ministerstva školství a osvěty ze dne 30. června 1937 děkanství německé právnické fakultě

¹⁷ Srov. Sbíрку spisů právnických a národohospodářských vydávaných prof. K. Englišem a Weyrem, nakl. Orbis, 1935, s. 55. Prof. Václav Chytil píše v předmluvě k vydání spisu H. Kelsena Ryzí nauka právní, Metoda a základní pojmy, Brno – Praha 1933, nakl. Orbis, že „České právnické veřejnosti netřeba zvláště doporučovati Kelsenovo jméno... Tato Kelsenova studie vyšla jako český překlad Základů obecné teorie státní, vydaný v Brně v roce 1926.“

Kelsen se k této situaci vrátil v dopise děkanovi fakulty z 10. října 1938, tedy po Mnichovu, v jednom z posledních kontaktů s fakultou, ve kterém žádá o prodloužení své dovolené a navazuje na dopis z 6. října 1938, obsahující stejnou prosbu. Vrací se k nepokojům studentů, odmítajících jeho přednášky na podzim 1936 a říká, že je jistě v zájmu fakulty, pro kterou byl překážejícím balvanem, jak také dokazuje to, že byl při posledních děkanských volbách opomenut a obrací se pak, aby v „... těchto pohnutých dnech nedal podnět k podobným nepokojům...“ Sděluje také, jak je obtížné spojení s Prahou a uvádí, že s ministerstvem koresponduje prostřednictvím československé delegace v Ženevě a velvyslanectví v Bukurešti. Jak je tedy zřejmé, tehdy ještě jeho pracovní poměr s německou univerzitou v Praze trval, Kelsen na svou pražskou profesuru nerezignoval, neboť žádá jen o podporu pro svou žádost o prodloužení dovolené – „... Gestatten Sie mir, mich auch persönlich an Sie mit der Bitte zu wenden, mein Gesuch um Urlaubserlängerung freudlichst unterstützen zu wollen...“¹⁸

Co tedy vypovídají zachovalé pražské archivní dokumenty o Hansi Kelsenovi? Neпоchybně ukazují na jeho osud významného vědce, pronásledovaného nejen německou nacistickou perzekucí, ale i osobní záští a ostouzením nepřátel, infikovaných ze sousedního Německa. Jak jinak možno vyložit ona ... Erklärung... vážených členů profesorského sboru, jak jinak možno chápat zmíněný nesouhlas s konfrontací různých vědeckých názorů či odmítnutí vytváření vlastní vědecké školy? Je to jistě současně i memento varující před často se vyskytující kolegiální válkou vážených a ctihodných profesorů, které jsme ostatně ve stejné době zažívali i na naší právnické fakultě, na kterou se tehdy uchýlili čeští profesori vyhnání ze Slovenska.

Nakonec snad je možno s jistým uspokojením dodat, že současně tyto dokumenty osvědčují nejen korektnost ale i opravdovou a účinnou snahu československých politiků a úřadů pomoci pronásledovanému Hansi Kelsenovi.

Prof. JUDr. Karel Malý, DrSc., dr. h. c.
Univerzita Karlova, Právnická fakulta
maly@prf.cuni.cz

¹⁸ Srov. Žádost prof. Kelsena adresovanou děkanovi pražské německé právnické fakulty o podporu žádosti o prodloužení dovolené.

Euer Spektabilität Sehr geehrter Herr Dekan.

Gestatten Sie mir, mich auch persönlich an Sie mit der Bitte zu wenden, mein Gesuch um Urlaubserlängerung freudlichst unterstützen zu wollen.

Die Gründe habe ich in meinem Letzten Schreiben an die Fakultät, das Ihnen inzwischen zugekommen sein dürfte, ausführlich dargelegt. Ich glaube in der Tat, dass es im Interesse der Deutschen Universität ist, dass meine Person, die dort seit jeher als ein Stein des Antosses angesehen wurde, in den heutigen bewegten Tagen nicht neurlich zu irgendwelchen Unruhen Anlass gibt. Dies war ja auch offenbar der Grund, weshalb die Fakultät mich bei der Letzen Dekanswahl übergang. Aus dieser Haltung der Fakultät glaube ich schliessen zu dürfen, dass ihr mein Urlaubsgesuch nicht unerwünscht ist.

Da Sie, sehr geehrter Herr Dekan, mir bisher immer so freundschaftlich entgegengekommen sind, glaube ich auch diesmal vertrauensvoll Sie um Ihre wertvolle Unterstützung bitten zu dürfen.

Empfangen Sie, sehr geehrter Herr Dekan, die Versicherung ausgezeichnete Hochschätzung Ihres ergebenden. Hans Kelsen. erh. 12. 10. 38

Seiner Spektabilität

Herrn Professor Dr. Ernst Hoyer

Dekan der Rechts- und Staats-

Wissenschaftlichen Fakultät

Prag